

שער הכוזנות המבואר

ראש השנה

חלק א

יו"ל במהדורה מפוארת
ובתוספת מראי מקומות מפורטים עם סימני פיסוק וניקוד
ופתיחת ראשי תיבות, בעימוד נאה ומאיר עינים

ע"י

מכון אור לישרים - ירושלים - נהריה

שע"י מוסדות 'אביר יעקב' נהריה

שנת תשפ"ו לפ"ק

מהדורת קרו מללי ברכה

יוצא לאור על ידי
מוסדות אביר יעקב נהריה
מכון אור לישורים ירושלים
בראשות הרב שלמה אביחצירא שליט"א

עורך ראשי
הרב מנחם מנדל פומרנץ
ריש מתיבתא "עוז והדר" ורו"כ להוראה "באר ישראל"

עורך הספר
הרב אליהו סאל

ראש המערכת
הרב משה חיים חנוני

הגהת הכוזנות
הרב א. שהרבני

עורך אחראי
הרב אברהם חיים הופמאן

עימוד
הרב שלום שטרנפלד

כריכה ושער
ש"ס

נסדר ע"י ממלכת התורה עוז והדר
בנשיאות הגאון הצדיק רבי יהושע לייפער שליט"א
אב"ד באר משה מאנסי

הפצה והזמנות 'היכלי תורה'

בארץ ישראל:	באר"ב:	באירופה:
טל'. 02-9924603	tel. (718) 437-0054	tel. 44-191-430-0333
פקס. 03-5435884	fax. (718) 437-3514	fax. 44-191-430-0555

שער הכוזנות המבואר ראש השנה

©

כל הזכויות שמורות
לישיבת אביר יעקב
אור מאיר שמחה נהריה
רח' אביר יעקב 27 נהריה

היות ומושקע במהדורה חדשה מפוארת
זו הון רב ויגיעה רבה, לכן ע"פ דין תורה
ולחבדיל ע"פ הזכויות בכל המדינות, אנו
אוסרים בכל תוקף כל הדפסה צילום
והעתקה כולל העתקה חלקית מספר
זה, וכן אין לתרגם או לאכסן במחשב או
לקלוט בכל דרך שהיא כל חלק שהוא
מהספר, וכן אין לעשות כל שימוש מסחרי
בחומר הנדפס, בביאורים במקורות ובכל
ההוספות. ואין הספר נמכר אלא על מנת
שלא יעשה בו שימוש שלא כדין, ושארית
ישראל לא יעשו עולה.

נדפס בארץ ישראל
על נייר חו"ל שאין בו חשש חילול שבת
PRINTED IN ERETZ ISRAEL

הארות והערות יתקבלו בברכה
מכון אור לישורים
רח' יוסף חכמי 30 ירושלים
פקס: 03-5423180

מנהגי האריז"ל והרש"ש זיע"א

ראש השנה

ה. 'וראית בשביה אשת יפת תואר' (דברים כא יא) שהיא הנשמה, 'וגלחה את ראשה' שתסיר אמונות הרעות, 'ועשתה את צפרניה' שהיא חתיכת ומניעת המותרות, 'והסירה שמלת שביה' שהוא הלבוש שנעשה ממעשה העבירות כענין 'הסירו הבגדים הצואים' (זכריה ג ד), ואחר כך 'ובכתה [את] אביה' זה הקדוש ברוך הוא, 'ואמה' זה כנסת ישראל, כענין 'אחרי שובי נחמתי' (ירמיה לא יח), ותבכה על עוונותיה ירח ימים שהוא חודש אלול, שהם ימים ולא שנים, שהם זמן התשובה (ליקוטי תורה כי תצא ד"ה והיה).

חודש הרחמים

ו. בחודש אלול נפתחים שלשה עשר מקורות של הי"ג תיקוני דיקנא דעתיקא, והם מתגלים ומאירים למטה (שער רוח הקודש דף מד).
ז. בכל חודש אלול... הוא מסוגל מאד בחודש זה... כי אז נפתחים שלשה עשר מקורות של תיקוני דיקנא (שער רוח הקודש דף מה).

יתקן כל מה שפגם

ח. בחודש זה יתקן כל העוונות והפגמים שפגם ושעוות, ויתקן כל פגם שראוי, כפי מה שיתבאר בתיקוני עוונות^[א] (פרי עץ חיים שער ראש השנה הקדמה).
ט. ומצוה להתענות בחודש הזה, כי כן התענה משה ארבעים יום אלו מראש חודש אלול

חודש אלול

א. הנה ראשי תיבות 'אנה לידו ושמתי לך' (שמות כא יג) הוא **אלול**, לרמוז כי הקדוש ברוך הוא בחסדו אנה וזמן חודש אלול, לכל מי שחטא בתוך השנה, שישב אז בתשובה, ויקבלוהו. ובחודש הזה נאמר (תהלים קמה יח) 'קרוב ה' לכל קוראיו' (שער הפסוקים פרשת משפטים).

ב. עוד ירצה... כי ראשי תיבות 'אנה לידו ושמתי לך' (שמות כא יג) הוא **אלול**, לרמוז, כי חודש אלול מוכן לתשובה, והכל צריכים לשוב בתשובה בחודש הזה, אף מי שחטא שלא במתכוין (שער הפסוקים פרשת משפטים).

ג. 'אני לדודי ודודי לי' (שיר השירים ו ג) ראשי תיבות **אלול**, לרמוז כי בחודש אלול הקדוש ברוך הוא מתרצה עם ישראל, ונעשה דוד להם לקרבם בתשובה, והוא קרוב לקוראיו בחדש זה (שער הפסוקים שיר השירים ו).

ד. 'ואשר לא צדה' (שמות כא יג), ראשי תיבות של 'אנה לידו ושמתי לך', הוא **אלול**, לרמוז כי חודש הזה נתנו השם יתברך לכפרה, לכל מי ששגג וחטא ועשה שום עון בכל השנה, והוא קרוב לקוראיו בחדש הזה, שהוא ראשי תיבות **אלול**. וכן ראשי תיבות 'אני לדודי ודודי לי' (שיר השירים ו ג), ראשי תיבות **אלול** [צמח. גם 'לה' ויאמרו לאמור אשירה' (שמות טו א), ראשי תיבות **אלול** למפרע, כי אז יצאו כל ניצוצין מהגלות] (פרי עץ חיים שער ראש השנה פרק א).

[א] ואחר שתיקן פגם העוונות, אז ינסה בעצמו אם נשמתו מתוקנת. והוא שיסגור עיניו, ויצייר במחשבתו שם הוי"ה. אם תהיה נשמתו

מאצילות, יראנו בצבע לבן מתנוצץ. ואם מבריא, בלתי מתנוצץ. ואם מיצירה, בצבע אדום. ואם מעשייה, בצבע שחור. ואותו אות

העיד לי כהר"י סאגי"ש ז"ל, שהוא ראה למורי [האר"י] זכרונו לברכה שהיה אומר מלה במלה עם הצבור (שער הכוונות דרושי ראש השנה הקדמה).

מז. דע כי בחצות לילה הראשונה אין ראוי לומר כלל שום סליחות ולא להזכיר שלש עשרה מדות ד'ויעבר', זולתי בליל יום הכפורים (שער הכוונות דרושי ערבית דרוש א).

יז. קודם חצות לילה אין לומר שום סליחות ושלוש עשרה מדות בשום פנים בעולם, חוץ מליל יום הכיפורים לבד (פרי עץ חיים שער הסליחות פרק ח).

יח. נכון לומר הסליחות באשמורת הבוקר, אחר שעשה תיקון חצות, שכבר עבר חצות לילה, מלה במלה עם הציבור [א] (הקדמת רבינו הרש"ש זיע"א לסליחות).

יט. נהג מורי [האר"י] זלה"ה לומר ולפרט הוידיז' כולו, אפילו שלא היה בו חטא, והיה אומר כי כל האדם אף על פי שלא ימצאו בו, צריך להתוודות עליהם בפרטות, ולזה נתקן בלשון רבים, וכן צריך לומר בלשון רבים, 'חטאנו' וכו', ולא 'חטאתי'. והטעם, כי כל ישראל הם גוף אחד, וכל אחד מישראל הוא אבר אחד פרטי, כי זהו הערבות שאדם ערב בעד חבירו אם יחטא, לכן אף על פי שאין בו אותו עון, עם כל זה ראוי הוא להתוודות עליו, כי כשעשהו חבירו הרי כאלו הוא עשהו בעצמו, לכן נאמר בלשון רבים. אפילו אם האדם מתוודה בביתו ביחיד, לומר כי מה שחטא, נחשב כאלו עשינו אני והוא חטאנו אותו ביחד, מצד ערבות הנשמות (פרי עץ חיים שער הסליחות פרק ח).

ב. צריך האדם לומר כל פרטי הוידיז' כולם 'אשמנו' 'בגדנו' כו', אף על פי שיודע האדם בעצמו שאין בו כל הדברים ההם, ונראה כמדבר

עד יום הכפורים, כי הם ימי רצון (פרי עץ חיים שער ראש השנה הקדמה).

י. וירחיק עצמו מעבירות. ויהיה איש ירא וחרד את דבר ה'. וירחיק עצמו מהקפדה ומכעס אפילו לדבר מצוה, ומהליצנות וגאווה. ויזהר מאוד בברכת הנהנין (פרי עץ חיים שער ראש השנה הקדמה).

תענית בתחילת חודש אלול

יא. אמר לי מורי [האר"י] ז"ל, שאתענה אותם שני ימים רצופים, אשר אחר יום ראש חודש עצמו של אלול, ושעל ידי זה אשיג איזו השגה. וכוונת אלו התעניות הוא, כי בחודש אלול נפתחים שלשה עשר מקורות של הי"ג תיקוני דיקנא דעתיקא, והם מתגלים ומאירים למטה... (שער רוח הקודש דף מד).

יב. כי הנה יש בשני ימים אלו ארבעים ושמונה שעות... (שם).

יג. בראש חודש אלול, אחר ראש חודש שני ימים הראשונים, אמר לי מורי [האר"י] ז"ל, שאתענה שני ימים ראשונים אחר ראש חודש רצופים, בלי הפסק שבת בנתיים, ובזה נשיג איזה השגה. וכוונת תענית זה, כי בראש חודש אלול נפתחין שלשה עשר מקורות של י"ג תקוני דיקנא... והם מתגלים ומאירים למטה... (שער היחודים פרק י).

יד. בענין ימים ראשונים שאחר ראש חודש אלול, יעשה הפסקה של שני ימים, ויכוין היחוד שנתבאר בשער יחודים עיין שם (פרי עץ חיים שער ראש השנה הקדמה).

סליחות

מז. ענין הסליחות של בני ספרד באשמורת הבוקר ליל חודש אלול עד יום הכיפורים,

הבית, והא העולה על כל שאר התפלות והתורה והסליחות האמורים בזמן ההוא, ואין לבטלו בשום אופן, ואם אין זמן לומר הסליחות והתיקון חצות, יניח הסליחות ויאמר תיקון חצות, כי הוא עצם הסליחה והתפלה היותר מקובלת לפני המקום (אגרות הרמ"ז אגרת טז).

אשר לא יוכל לצייר בקל במחשבתו, הוא האות שפגם בו, וצריך לתקן אותו בתשובה. ואם יראה לפניו השם כשלהבת אש, ידע שאדם שלם הוא בלי חטא (פרי עץ חיים שער ראש השנה הקדמה).

[ב] גדול שכן התיקונים הנעשה אחר חצות על גלות השכינה ועל חורבן

דרושי ראש השנה

הקדמה

ענין הסליחות בחדש אלול

ענין וסדרן הסליחות של בני ספרד באשמורת (הבוקר) לילי חדש

שער הפונות המבואר

לוחות האחרונות, וירד ביום הכיפורים, ולכן הוקבע לדורות יום מחילה וסליחה, שנאמר לו (במדבר יד כ) 'סלחתי כדברך'. ע"כ.

מלבד השינוי שיש בין בני ספרד לאשכנז בענין הימים שבהם אומרים את הסליחות, יש עוד שינוי גם בענין הסדר והנוסח של הסליחות. מהרח"ו מביא שמנהג האריז"ל היה לומר את סדר ונוסח הסליחות כבני ספרד מתחילת חודש אלול.

ענין [סדר] אמירת הסליחות של בני ספרד שהזמן הראוי לאמרם מתחיל לאחר חצות לילה והיותו מובחר הוא באשמורת (הבוקר) ואי, אחר שאמר סדר תיקון חצות, בכל לילי חדש

דרושי ראש השנה הקדמה

ענין הסליחות בחודש אלול

מנהג האריז"ל היה לומר בחודש אלול סליחות של בני ספרד

כתב בספר המנהיג (ראש השנה עמוד שכט), וז"ל: מנהג כל ישראל להשכים ולומר תחנונים מראש השנה ועד כיפור שהם ימי רחמים, כדאמרינן בראש השנה (יח). 'דרשו ה' בהמצאו' (ישעיה נה ו), אימתי בעשרה ימים שבין ראש השנה ליום הכיפורים. ויש מקומות בספרד שמתחילין מראש חודש אלול, ויש לי סמך למנהגם מפני שעלה משה למרום בראש חודש אלול לקבל

מקורות וצינונים

מקום הוא עולה בקנה אחד עם מה שביאר הרב ז"ל בדרושים אחרים [ראה במדור ביאורים ועיונים] בענין מעלת כל חודש אלול שבו נמשך שפע רב משלושה עשר מידות של רחמים, וזה מלבד הטעם לפי הפשט כפי שהובא בהקדמה שבאלו הימים עלה משה למרום לקבל לוחות אחרונות עד שבסיומם הודיעו ה' 'סלחתי כדברך'.

ב. כי קודם חצות לילה אין לומר סליחות כמו שכתב בשער הכוונות (נב ע"ד), וז"ל: גם דע כי בחצות לילה הראשונה אין ראוי לומר כלל

א. בכתבי היד של שער הכוונות הנוסח הוא: ענין סדר הסליחות של בני ספרד באשמורת לילי חדש אלול, וכן הוא בשער התפלה. ויש לדייק מהלשון ענין סדר הסליחות, שעיקר הדברים סובבים להוכיח שהסדר והנוסח של הסליחות הוא נכון, ואגב הזכיר גם את ענין הזמן שבו יש לומר את הסליחות, דהיינו בכל חודש אלול עד יום הכיפורים.

ואף שלפי האמור ענין זמן הסליחות אינו עיקר הענין הנזכר כאן, מכל

ביאורים ועיונים

ק (ע"א) בענין זמן שחיתת הכפרות, שהזמן הנקרא אשמורת הבוקר הוא קודם עלות השחר בסמוך לו, והוא הזמן שבו גוברים הרחמים, והוא עת רצון. וז"ל: זמן שחיתתו הוא בליל ערב יום הכיפורים באשמורת קודם עלות השחר אחר סליחות. וסוד הדבר הוא לכפות את הדינים וכו', שאינם נמתקים אלא באשמורת הבוקר שהוא עת רצון והרחמים גוברים אז. ע"כ.

[א] בענין הזמן הנקרא אשמורת הבוקר שהוא הזמן הראוי ביותר לאמירת הסליחות, צריך ביורור האם הכוונה לזמן הסמוך לעלות השחר, או שהעיקר שיהיה לאחר חצות הלילה, כי בכתבי היד ובספר שער התפלה כתב בסתם: באשמורת לילי חדש אלול, ולא הזכיר לשון בוקר, ומאידך מצינו בדרוש אחר בענין זה שיש מעלה לזמן הקרוב יותר לעלות השחר. והוא בשער הכוונות בדרושי יום הכיפורים

מקורות וציטוטים

באותו הזמן, ויכל לגרום איזה קטרוג של סיטרא אחרא חס ושלוש, כי כן כתיב (דברים כה ז) 'לא תחסום שור בדישו', והתיקון אינו יכול להצליח ודאי, כי אי אפשר לשנות סדרי ההנהגה [לבד מליל יום הכיפורים, כי אז הסיטרא אחרא אין לה כח כלל, כיון שהאור גובר], אבל מחצות לילה ואילך יכולים לומר אותו, כי אז מתחילים להזדמן התיקונים לצורך היום, והדינים כבר נמתקו. ע"כ.

ג. כן כתב בסידור הרש"ש ובמשנת חסידים (שם), וז"ל: ונכון לומר הסליחות באשמורת הבוקר **אחר שעשה תיקון חצות** שכבר עבר חצות לילה, מלה במלה עם הצבור. ע"כ.

וטעם הדבר ביאר הרמ"ז באגרותיו (סימן טז) כי גדול מעלת תיקון חצות על הסליחות, וז"ל: גדול שכר התיקונים הנעשה אחר חצות על גלות שכינה ועל חרבן הבית, והוא העולה על כל שאר התפלות והתורה והסליחות האמורים בזמן ההוא, ואין לבטלו בשום אופן,

שום סליחות, ולא להזכיר י"ג מידות ד'ויעבר', זולתי בליל יום הכיפורים, וענין הסליחות שאומרים בלילי חדש אלול יתבאר במקומו גבי תפלת ראש השנה. ע"כ. וכן כתב בסידור הרש"ש (היר"א ח"ג 9), וז"ל: ונכון לומר הסליחות באשמורת הבוקר אחר שעשה תיקון חצות **שכבר עבר חצות לילה**, מלה במלה עם הצבור. ע"כ. וכן הוא לשון המשנת חסידים (מסכת הסליחות פרק א).

וטעם הדבר שאין לומר סליחות לפני חצות לילה, ביאר הרמח"ל בקיצור הכוונות (חדש אלול) מפני שבאותו הזמן הרצון העליון בשליטת מידת הדין, וז"ל: ולפי שפעולתו יעבור היא לכבוש מידת הדין תחת מידת הרחמים, על כן אסור לאמרו בלילה, היינו בחצי הראשונה, כי אדירא באותו הזמן הוא עת שליטתה כפי סדר ההנהגה, וממנה לוקחת כח הסיטרא אחרא לפעול מה שהוחק לה, כי כן כתיב (תהלים קד כ) 'תשת חשך ויהי לילה' וגו', ומי שירצה להעביר שליטת הדין

ביאורים וציטוטים

וכן כתב רבי אברהם גלאנטי בזהרי חמה (שם) שעל ידי שהאדם משכים לעסוק בתורה מחזיק היחוד, ומאיר בה [בשכינה] יותר הארה, ולכן אין להפסיק אז **אפילו בדברי תפילה**, מפני שבזה חס ושלוש גורם פגם. וכן כתב בעטרת צבי (שם) שמשמע מדברי הזהר שאין לומר דבר קודם התפילה, ו**אפילו סליחות ותשבחות**, והוסיף שכן מצא גם בזהר חדש בראשית על הפסוק 'ויטע ה' אלהים גן בעדן מקדם', דאמר רבי אלעזר אסור ליה לבר נש למימר תושבחן דצלותיה אלא עם דמדומי חמה, דכתיב (תהלים עב ה) 'יראוך עם שמש'. וביאר הטעם כי בקדרותא דצפרא אשה מספרת עם בעלה, והוא סוד זיווג יעקב עם לאה עלמא דאיתכסאי עד הנץ החמה, ואז מתחיל הזיווג עם רחל, בסוד 'יראוך עם שמש', דצריך לחברא יראה דאיהי רחל עם שמשא שהוא זעיר אנפין, וכשהזיווג עם לאה בקדרותא דצפרא לא צריך לאפסקא מילייהו וכו'.

אמנם הרמ"ז דחה שם לדברים אלו, וכתב שאין ראיה מדברי הזהר לזה, כי דווקא **להקדים תפילת שחרית** הוא דקאמר, לפי שאין מלכות נוגעת בחברתה [כי על ידי תפילת שחרית הוא יחוד עם רחל וקודם עלות השחר הוא יחוד עם לאה], תדע דהא קאמר בהדיא והשתא דנהיר שמשא הוא עידן צלותא, משמע דדווקא בצלותא הוא דקא אסר, אבל לומר סליחות וזמירות ובקשות על פי הסוד, ודאי דנאה ומשובח דאין זה הפסק. ע"כ.

וכן כתב בבית לחם יהודה (על עץ חיים שער כט פ"א) שלא שייך איסור זה אלא בתפילת העמידה בלבד, כי אז הוא זיווג יעקב ורחל ואם יתפלל בעלות השחר לפני זמן קדרותא דצפרא גורם ליעקב שיפסיק מזיווגו על לאה כדי להזדווג עם רחל, אבל בשאר תפילות ותחנונים וכל שכן עסק התורה מותר. וכעין זה ביאר הרמ"ק (שם) שכונת הזהר רק שלא להפסיק מעסק התורה כדי לעסוק בעניני העולם או בשינה וכיוצא, ולא בא למעט עניני זמירות ותשבחות או סליחות.

וראה עוד ברעיא מהימנא (במדבר קכא), וז"ל: 'ובלילה שירה עמי' (תהלים מב ט), דא גבורה, 'שירה', 'בכור שורו הדר לו' (דברים לג יז), 'ופני שור מהשמאל' (יחזקאל א י), וגבריאל שלוחיה. וצריך לשזור ולגנן בחדוה בחמרא דאורייתא לאתעסקא באורייתא, ויקיים 'קומי רני בלילה לראש אשמורת' (איכה ב ט), **ויימא באשמורות כמה סליחות ותחנונים ובקשות** וכו'. ע"כ. אלא ששם יש נוסחאות אחרות שכתוב בהן דהיינו למאן דלית ליה רשו לאתעסקא באורייתא, וכן גרס הרמ"ק שם.

אמנם בשער רוח הקודש (תרל"ד לט ע"א הקדמה א) כתב בסתם שכל לאחר חצות הוא עת רצון, וז"ל: ואם תיחד בביתך, לא תיחד אלא **אחר חצות לילה**, לפי שאז היא עת רצון כנודע, ואז היא שעה הנבחרת מכל שאר השעות. ע"כ. ונתבאר יותר בשער היחודים (פרק ז), וז"ל: אמנם השעה היותר מיוחדת ונבחרת לייחד בה הוא **אחר חצות לילה**, כי אז משתעשע השם יתברך ברוחות הצדיקים בגן עדן הארץ, ואז מתגלה עת רצון העליון דמזלא קדישא ורישא ומצחא עילאה, ואז עיקר שעת היחוד המיוחד כללות העולמות. ע"כ.

והנה הטור (או"ח תקפא א) כתב בסתם לקום **באשמורת** לומר סליחות וכו'. והפוסקים שם (ב"ח, פרישה, ולבוש) כתבו לפרש בכונת ענין האשמורת על דרך הנזכר **בספר המנהגים** (סימן א) שהוא בדווקא בזמן הסמוך לעלות השחר בסוף הלילה, וז"ל: מנהג לעמוד לסליחות וכו' **קודם שיעלה עמוד השחר**, משום דאמרינן בפירקא קמא דעבודה זרה (ג): שהקדוש ברוך הוא שט בשמונה עשר עולמות בלילה, **ובשלוש שעות אחרונות בבוקר** שט בעולם הזה, וזהו שנאמר (תהלים פח יד) 'ואני אליך ה' שועתי ובבקר תפלתי תקדמך'. ע"כ.

וברקנאטי (בראשית ג) לאחר שהביא מהזוהר בענין מעלת חצות לילה, כתב עוד שיש מעלה יותר לזמן הקרוב לעלות השחר, וז"ל: ויש אומרים כי זמן **בקשת רחמים הוא בסוף הלילה**, שנאמר (תהלים לב ו) 'על זאת יתפלל כל חסיד אליך לעת מצא', ואמרו רז"ל (ברכות ח.) 'לעת מצא' זו אשה. רצונם לומר במשמרה שלישית שאשה מספרת עם בעלה, והבן זה. ואף על פי שאני איני כדאי אני אכריע, והוא האמת, כי בחצות הלילה ראוי להשתתף עם כנסת ישראל ולבקש רחמים עליה ועל בניה, כענין שהיא עושה למעלה, שנאמר (רות ג ט) 'ופרשת כנפך על אמתך', או הירא ממדת הדין, כענין שנאמר (תהלים קיט סב) 'חצות לילה אקום להודות לך על משפטי צדקך', הרומו למידת הדין, אמנם בקשת צרכיו בסוף הלילה שתינוק יונק משדי אמו. ע"כ.

והנה בזהר (וישלה קעה). שאל רבי אלעזר את רבי יצחק מדוע לא התפלל שחרית לפני עלות השחר קודם שיצא לדרך, וענה לו שכיון שהוא זמן היחוד אין ראוי להתפלל בו. וז"ל: ובגין כך לא בעי ליה לבר נש למפסק מליייהו דמתחברין כחדא, ולאעלא מלה אחרא בינייהו. ע"כ. וכתב על זה הרמ"ז **בשם רבי מנחם די לנואנו** שמדברי הזהר נראה שאלו המקדימים לומר סליחות קודם עלות השחר הם טועים.

אלול עד יום הכפורים, העיד לי כבוד הרב רבי יונתן סאגי"ש זכרוננו לברכה, שהוא ראש למורי זכרוננו לברכה, שהיה אומרם מלה

שער הפניות המבואר

אלול: מליל שני שלאחר ראש חודשי עד ליל ערב יום הכפורים, העיד לי כבוד הרב רבי יונתן סאגי"ש זכרוננו לברכה שהיה מבחירי תלמידי האריז"ל, שהוא ראש למורי זכרוננו לברכה, שהיה אומרם לכל סדר הסליחות הנזכרו מלה

מקורות וצינים

מקום פשוט מן הטעמים הנזכרים שגם לנוהגים כבני אשכנז יש להם להוסיף בתשובה ומעשים טובים מתחילת חודש אלול. והמנהג להתחיל באמירת הסליחות רק מליל שני שלאחר ראש חודש, כמו שכתב בשו"ת הרמ"ע מפאנו (סימן עט), לפי שראש חדש בענין זה הוא כמו ימים טובים שאין לומר בהם סליחות ותחנונים [כן כתב הרמב"ם (תפילה פ"ה ה"ו)] שכתב שמנהג פשוט בכל ישראל שאין נפילת אפים בשבתות ובמועדים ולא בראש השנה ולא בראשי חודשים ובחנוכה ובפורים וכו'. וכל זה הוא למרות שהמנהג של הסליחות בחודש אלול נתייסד על עליית משה למרום, ועלייתו היתה בראש חודש עצמו.

וכך צריך לפרש גם את הנוסח הנזכר בפרי עץ חיים (שער ראש השנה א), וז"ל: העיד הרי"י סאגי ששמע ממורי זה"ה, שהיה אומר תמיד הסליחות שאנו אומרים בליל אשמורות ראש חדש אלול עם הצבור מלה במלה. ע"כ. ולפי הנזכר פשוט שהכוונה מראש חדש ואילך, ואין ראש חדש בכלל.

ה. רבי יונתן סאגי היה מן הכת הראשונה של התלמידים, שמהרח"ו מנה את סדרם בספר החזיונות (ח"ד אות נה), וזה סדרם: רבי חיים ויטאל, רבי יונתן סאגי, רבי יוסף ארזון, רבי יצחק הכהן, רבי גדליה הלוי, רבי שמואל אוזיידא, רבי יהודה משען, רבי אברהם גבריאל, רבי שבתי מנשה, רבי יוסף אבן טבול, רבי אליה פאלקון.

ו. באגרות הרמ"ז (אגרת ט) דייק מן המבואר כאן שבכלל העדות נכלל גם נפילת אפים שהיה האריז"ל אומר עם הסליחות, וז"ל: ובמה שנסתפקת אם יש לעשות נפילת אפים בימי הסליחות, דע הידיד שבפירוש כתוב אצלנו שהרב ז"ל היה אומר כל סדר הסליחות כמנהג הספרדים, ומזה מוכח בהדיא שהיה נופל על פניו, וכן אני נוהג.

ביאורים ועינים

ומאירים למטה באבא ואימא במקום המקיף של המוחין שלהם, כמו שביארנו בריש אדרת האזינו (שער מאמרי רשב"י נ ע"ד), כי מוחין למוחין דאבא ואימא בוקע אור שלהם לחוץ, ומאיר שם בסוד אור מקיף, ושם מתגלים אלו הי"ג תיקוני דיקנא דעתיקא. ע"כ.

ובספר ליקוטי תורה לבעל התניא (פרשת ראה) כתב, וז"ל: והנה נודע שבאלול הוא זמן התגלות י"ג מדות הרחמים, ולהבין זה כי למה הם ימות החול, ואינם יום טוב כמו שבתות ויום טוב, שבהם התגלות אלהות בחינת הארת אלהותו יתברך, ובפרט בעת זמן י"ג מידות

ואם אין זמן לומר הסליחות והתיקון חצות יניח הסליחות ויאמר תיקון חצות, כי הוא הוא עצם הסליחה והתפלה היותר מקובלת לפני המקום, כי השעה צריכה לכך והזמן מזומן לכל איש נאמן לבטל ישכח אהבת ירושלים וחיבת ציון וכו'. ע"כ.

ומאחר שנתבאר שאינו ענין לקדימה בזמן אלא מפני שהוא קודם בחשיבותו, על כן מסתבר שבאופן שיהיה פנאי לומר תיקון חצות לאחר הסליחות, והציבור עומדים לומר סליחות מיד ברגע חצות, גם לדעת הרש"ש לא יפסיד אמירת הסליחות עם הציבור, ומה שכתב לומר הסליחות לאחר תיקון חצות היא הוראה לציבור לאחר את הסליחות, או באופן שאמירת הסליחות היא באשמורת הבוקר.

ד. מקור המנהג לומר את הסליחות בכל לילי חודש אלול נזכר לראשונה בספר מאה שערים לרבי יצחק גיאת (הלכות תשובה) בשם רב האי גאון, וז"ל: ואומר רב האי [גאון] מנהגנו לומר תחנונים בהני עשרה ימים לחוד, ושמוענו דמקצת אתרי פרס קיימי מראש חודש אלול, ואמרי דביה סליק משה להר זימנא שלישית, ונחית בלוחות שניות ביום הכפורים, וכל המוסיף לבקש רחמים ותחנונים זכות הוא לו [עד כאן מרב האי גאון, וסיים על זה רבי יצחק גיאת] ואנו מנהגנו כהני דקיימי מתחילת אלול. ע"כ.

ורבי יעקב צמח (בהגהה על פרי עץ חיים שער ראש השנה א) כתב שיש לזה סמך בזוהר פרשת יתרו. והוא בזוהר חדש (יתרו סא), וז"ל: דהא מאלול קיימא תשובה וכו', ובני עלמא מתהדרן מחובייהו. ע"כ.

והטור (או"ח תקפא א) הביא לדברי רבי יצחק גיאת הנזכרים, וכן פסק השולחן ערוך (שם), וז"ל: נוהגים לקום באשמורת לומר סליחות ותחנונים מראש חדש אלול ואילך עד יום הכפורים. ע"כ.

ואף שהרמ"א ציין על דבריו שאצל בני אשכנז המנהג אינו כן, מכל

[ב] בענין מעלת וקדושת כל חודש אלול מתחילתו כתב בשער הפסוקים (פרשת משפטים ל ע"ב), וז"ל: הנה ראשי תיבות 'אנה לידו ושמתי לך' (שמות כא יג) הוא אלול, לרמזו כי הקדוש ברוך הוא בחסדיו אינה זמן חדש אלול לכל מי שחטא בכל השנה, שישבו אז בתשובה ויקבלהו, ובחדש הזה נאמר (תהלים קמה יח) 'קרוב ה' לכל קוראיו'. ע"כ.

ועוד כתב הרב ז"ל בשער רוח הקודש (תער"ב מה) כי בחודש אלול נפתחים י"ג מקורות של הי"ג תיקוני דיקנא דעתיקא, והם מתגלים

בְּמִלְהָ עִם הַצִּבּוֹר.

שָׁעַר הַפְּנוֹת הַמִּבְּאֵר

בְּמִלְהָ יִיחַד עִם הַצִּבּוֹר,

מקורות וצינונים

ענין תיקון של י"ג תיקוני דיקנא וכן כל שאר הכוונות, שכולם הן בפרטות של אותה הפרצוף הנתקן בחצות השני של הלילה. וראה עוד במדור ביאורים ועיונים מה שהובא משער רוח הקודש שזמן שלאחר חצות הוא עת רצון, ובודאי הוא משום שהוא זמן הזיווגים העליונים מלבד זיווג יעקב ולא הנזכר.

ז. אפשר לפרש שבדוקא אמר עם הציבור ולא ביחיד, מטעם שמקצת התחינות הן בלשון תרגום, ואסור לו ליחיד לומר תחינות בלשון תרגום, וכמו שאמרו בגמרא (סוטה לג.) שכל השואל צרכיו בלשון ארמי אין מלאכי השרת נזקקין לו, אבל אמרו שם שבציבור מותר, ופירש רש"י כי הציבור אינם צריכים לסיוע מלאכי השרת, לפי שנאמר (איוב לו ה) 'הן אל כביר ולא ימאס', אינו מואס בתפלתן של רבים.

וראה בשו"ת תורה לשמה (סימן מט) שהוסיף שמלבד מה שאמרו שאין מלאכי השרת נזקקין לו, עוד יש בזה הפסד, כי אם יאמר היחיד בלשון תרגום יתקנאו המלאכים למעלה, כי יאמרו זה יחיד ושואל צרכיו בלשון תרגום ולא בלשון הקודש, משמע שסומך על עצמו שהוא צדיק גמור, ותפלתו חשובה כתפלת ציבור שאין צריכין לסיוע, נראה מה מעשיו ובה נזכרים עונותיו, על דרך מה שאמרו ר"ל (ברכות נה.) שלושה מזכירין עונותיו של אדם קיר נטוי ועיון תפילה וכו'.

אלא שלדעת הרא"ש (ברכות פ"ב ס"ג) כל תפילה שהיא קבועה לצבור אפילו כשיחיד מתפלל בביתו כמתפלל בצבור דמי, וז"ל: מצאתי בנימוקי תלמידי הרב רבינו יונה ז"ל שהיה תמיה כיון שתפלה ביחיד אינה נאמרת אלא בלשון הקודש היאך נהגו כל העולם שהנשים מתפללות בשאר לשונות, דכיון שחיובות בתפלה לא היה להן

והכוונה בכללות להעלות מין נוקבין ביסוד דלאה, שאז היא מתפשטת בכל אורך זעיר כנודע, ולכן תכין בבא"ר דלאה, דהיינו בשם אדט"ד שהוא פנים דאהי"ה, ושם בוכ'ו שהוא אחוריו ועולים ב"ן, ועם קנ"א הרי בא"ר. ויכין לזווג יעקב ולא דבחינת קדרותא דצפרא הידוע וכו'. ע"כ.

ובשמן ששון (דרוש נוסח התפלה סק"ז) הקשה על ענין הכוונות של ויעבור, שלכאורה אין להם שייכות בימי הסליחות אחר חצות לילה, וז"ל: הרואה יראה דאין שייכות לכל אותם הכוונות דויעבור מכמה טעמים, א' דאינו הזיווג דישאל עם לאה אחר חצות, רק זיווג דיעקב ולא, וכאן תלה הטעם שהוא כפול יען שהוא סוד זיווג דלאה וישראל, ב' איך שייך להשלים לזעיר אנפין לבחינת י"ג תיקוני דיקנא עתה אחר חצות, כנזכר בכוונת ויעבור, ועוד רבו הדקדוקים והם מבוארים לעובדי ה' בכוונה. ולעניות דעתי נראה דאין בו אלא פסוקי דרחמי דברים כפשטם בימי הסליחות, דלא מצינו כל כוונות אלו מבוארים בדברי הרב ז"ל לכוין אותם בימי הסליחות, וכן להרב שר שלום ז"ל. עוד נראה דסדר אמירת הי"ג מידות הוא להורידם, למתק הדינים דזעיר אנפין, דזה היה כונת משה רבינו וכו'. ע"כ.

ואפשר ליישב וליתן טעם לענין השייכות של כוונות ויעבור גם בסליחות, ולטעם זה יובן גם השייכות לשאר הכוונות שבסליחות, והוא שהתיקון הנעשה על ידי הסליחות הוא נעשה בפרטות של פרצוף זעיר אנפין הנתקן בחצות השני של הלילה, כמבואר בנהר שלום (כב ע"ג) שכל כ"ד שעות היום מתחלקים לארבעה חלקים, ובכל חלק הוא כמו פרצוף בפני עצמו הכולל בתחילתו תיקון של בחינת אחר, ואחר כך נסירה ותיקון של בחינת פנים, ושוב יש לו בפני עצמו גם חיבוק ונישוק וזיווג, ואם כן יש לומר ששייך בו גם

ביאורים ועיונים

שהם הארת העליונות מאד, והם מתגלים ביום הכיפורים, ובודאי יש הפרש גדול בין יום הכיפורים ובין אלול. אך הנה יובן על פי משל למלך שקודם בואו לעיר יוצאין אנשי העיר לקראתו, ומקבלין פניו בשדה, ואז רשאים כל מי שרוצה לצאת להקביל פניו הוא מקבל את כולם בסדר פנים יפות, ומראה פנים שוחקות לכולם, ובלכתו העירה הרי הם הולכים אחריו, ואחר כך בבואו להיכל מלכותו אין נכנסים כי אם ברשות, ואף גם זאת המובחרים שבעם ויחיד סגולה. וכך הענין על דרך משל בחודש אלול יוצאין להקביל אור פניו יתברך בשדה, כי הנה כתיב (במדבר ו כה) 'אר ה' פניו אליך' שהוא ענין הארת י"ג מדות שהיו פנים בפנים, דהיינו שיאיר גילוי פנימיות רצונו יתברך למקור נשמות ישראל על ידי שהיה עיקר פנימיות רצונו אליו יתברך, לדבקה בו בלב ונפש מעומקא דליבא במסירת נפש כמו שביארנו במקום אחר, והארה זו היא נמשכת מבחינת אל,

[ג] בענין סדר הסליחות של בני ספרד, מבואר בפרי עץ חיים (בהקדמה לראש השנה) שיש בהם שנים עשרה תחינות המסודרות כל אחת מהן בסדר אותיות אלפ"א בית"א, והם נגד י"ב פרצופים שבאצילות. וכן סידר הרש"ש (היר"א אלחד ח"ג 20-56 הדאיה ח"ד 16-52), וזה סדרם: א. רחמנא - דכורא דעתיק. ב. אנשי אמונה - נוקבא דעתיק. ג. תמהנו - דכורא דאריך אנפין. ד. אל תעש - נוקבא דאריך אנפין. ה. וידוי -

שער הפונות המבואר

ולהמנע מאמירתם, אלא כל תיבה ותיבה מנוסח
בני ספרד מיוסדת על דרך הסוד^ט.

אף על פי שאין בני אשכנז אומרים אותם^ה, נמצינו
למדים שאין לנו לחשוש שמא אינם על דרך הסוד

מקורות וצינונים

תפלתו דרך שער אחד מיוחד לו, והם סוד שנים עשר שערים הנזכרים
בסוף יחזקאל. והנה אין ספק כי אם תפלות כל השבטים היו שוות
לא היו צורך ל"ב חלונות ושערים, וכל שער יש לו דרך בפני עצמו,
אלא ודאי מוכרח הוא שכיון שתפלותיהם משונות לכן צריכים שערים
מיוחדים לכל שבט ושבת, כי כפי שורש ומקור נשמות השבט ההוא
כך צריך להיות סדר תפלתו. ולכן ראוי לכל אחד ואחד להחזיק
כמנהג סדר תפלתו כמנהג אבותיו, לפי שאין אתנו יודע מי הוא
משבט זה ומי הוא משבט זה, וכיון שאבותיו החזיקו במנהג ההוא,
אולי הוא מן השבט ההוא הראוי לו אותו המנהג, ועתה בא לבטלו
ואין תפלתו עולה למעלה אם לא בדרך הסדר ההוא. אבל צריך
שתדע שאין זה אלא בענין תיבות משונות באמצע התפלה וכיוצא
בו, כגון להקדים הודו קודם ברוך שאמר או אחר כך וכיוצא, אבל
מה שהוא מיוסד על פי הדין המפורש בתלמוד זה הוא דבר השווה
לכל נפש, ואין חילוק ביניהם כלל בכל השבטים. ע"כ.

ולכאורה צריך לפרש שסדר ונוסח הסליחות אינו בכלל הנזכר, כי
כל הנזכר הוא דווקא בענין נוסח סדר שלוש התפילות הקבועות
בכל יום, אבל בענין סדר ונוסח הסליחות שהם בקשת רחמים יש
יכולת לבן אשכנז לשנות מנהג אבותיו למנהג בני ספרד כמו שעשה
האריז"ל. וכן משמע קצת מן הלשון שכתב בתחילת הדברים חוץ
מענין הפזמונים והפיוטים הנוספים בתוך התפלות.

ובענין זה כתב רבי משה דוד וואלי (ספר הליקוטים עמוד תקס), וז"ל:
ענין הפירוד שיש בקהילות הקדושות של ספרדים אשכנזים
ואיטאליאנים, אולי סודו כנגד השלושה קוים ימין ושמאל ומכריע,
והספרדים שהם סוד הימין, כל הפיוטים והפזמונים שלהם ניגונים
הוא פשוט, ואינם מורבים ומתארכים כל כך בשיר וזמרה כמו
האשכנזים כי הם סוד קו השמאל שהשיר לוי בו כנודע מסוד הלויים
המשוורים, לפי שהם מן השמאל, והלועזים שהם סוד קו המכריע
לפיכך כל עניניהם הם מעורבים מזה ומזה, הלא תראה שגם
בתפלותיהם וגם בניגוניהם לוקחים קצת מן הספרדים וקצת מן
האשכנזים. ודוק מזה שהשם יתברך אפילו בעת הסתרת פנים לא
זז מסדר את עמו ונחלתו בסדר נכון וישר כפי הוראת החכמה
העליונה. ועוד תלמד מזה שלא להלעיג על שום מנהג בכלל ובפרט
של הקהילות הקדושות, כי הכל מסודר בטוב טעם ודעת מן המסדר
העליון, 'כי אל דעות ה' ולו נתכנו עלילות' (שמואל א' ב ג). ע"כ.

ט. נראה שעיקר כוונת מהר"ח^ו שהביא את העדות על האריז"ל בענין
זה היא להורות שסדר הנוסח של הסליחות אינו בכלל האזהרה
הנזכרת לעיל בתחילת דרוש נוסח התפילה (ג ע"ג), ששם כתב הרב
ז"ל לפקפק על אמירת הפיוטים שסדרו האחרונים שלא על דרך

להתפלל אלא בלשון הקודש. ורבי צרפת ז"ל היו נותנין טעם למנהג
ואמרו כיון שהיא התפלה שהצבור מתפללין כמו תפלת צבור דיינין
לה, ויכול יחיד לאמרה בלשון אחרת. והא דאמר רב יהודה (שבת יב):
אל ישאל אדם צרכיו בלשון ארמי, זהו בשואל צרכיו כגון שיש לו
חולה בביתו או דבר אחר שהוא צריך, אבל תפלה שהיא קבועה
לצבור אפילו כשיחיד מתפלל בביתו כמתפלל בצבור דמי שאין צריך
מליץ לפני הקדוש ברוך הוא. ע"כ. ולדבריו גם בענין הסליחות מותר
גם ליחיד לומר בביתו בלשון תרגום.

ושמא צריך לומר שמה שאמר כאן שהיה האריז"ל אומר את הסליחות
עם הציבור, עיקר כוונתו לומר שהיה אומר את הנוסח הנהוג אצל
הציבור בני ספרד, ולעולם היה אומרים אפילו ביחיד אם לא היה
אפשר לו לאמרים בבית הכנסת במנין.

ועוד אפשר לומר שבא להשמיע לנו שאין לתלמיד חכם להשמיט
עצמו מן הציבור, כמובא בברכי יוסף (א"ח תקפא ו) בשם הטור ברקת
שיותר טוב בימים אלה להרבות סליחות ותחנונים עם הציבור מללמוד.
וכן ראיתי שקצת רבנים שהיו עסוקים תמיד בגופי הלכות ובחיבורים,
ובחדוש אלול היו מניחין קצת מסדרם ללמוד גירסא ותחנונים. ע"כ.
וכן הביא האליה רבה (שם תרכ) משם הכנסת הגדולה (בהגהות הטור
שם תרכא) שאין לתלמיד חכם לעסוק בתורה ולהשמיט מלהתפלל
התפילות והסליחות והבקשות עם הצבור.

ח. כן הוסיף מהרש"ו בסידור חמדת ישראל (ח"ב החדש עמוד קצג).
ונראה שרוצה לומר שהחידוש בזה הוא שהגם שהיה האריז"ל מבני
אשכנז [כי היה אביו ממשפחת לוריא שהיא מבני אשכנז, ונקרא
לוריא אשכנזי] עם כל זה היה אומר הסליחות של בני ספרד. וראה
לקמן (ק ע"ב) שהביא מהר"ח מדברים שמצא כתובים בכתב ידו של
הרב ז"ל במחזור ליום כיפור שהוא **כמנהג האשכנזים**, וכן בדרוש
נוסח התפילה (ג ע"ג) כתב שהיה האריז"ל אומר את כל הפיוטים
והפזמונים **במחזור האשכנזים** שתיקן הקליר. וכתב החיד"א ביוסף
אומץ (סימן כ), וז"ל: כל השנה היה מתפלל בנוסח ספרדים, זולת
בימים נוראים. ע"כ.

וראה בדרוש נוסח התפילה (ג ע"ד) שכתב הרב ז"ל שאין לבני אשכנז
לשנות מנהג נוסח הברכות והתפילות למנהג בני ספרד, וז"ל: ואמנם
בעיקרי המנהגים עצמם שיש הפרשים רבים ושנויים רבים בענין
נוסח התפלות בעצמם, חוץ מענין הפזמונים והפיוטים הנוספים בתוך
התפלות, אלא בנוסח הברכות והתפלות עצמם יש שנויים רבים בין
סידורי התפלות, בין מנהג ספרד ובין מנהג קאטלונא ובין מנהג
אשכנז וכיוצא בזה, הנה בענין הזה אמר לי מורי ז"ל שיש ברקיע
שנים עשר חלונות כנגד שנים עשר שבטים, וכל שבט ושבת עולה

ביאורים וצינונים

ובסדר חלוקת כ"ז האותיות בכל פרצוף מהם, כתב בסידור הרש"ש
(שם) לכיון שהאחרים שהן האותיות א' עד ט' הן בתשע ספירות
דפרצוף פנימי, והעשרות שהן האותיות י' עד צ' הן בתשע ספירות

אבא עילאה. ו. אשמונו מכל עם - אימא עילאה. ז. אלקינו שבשמים -
ישראל סבא. ח. עננו - תבונה. ט. אדון הסליחות - זעיר אנפין, ישראל.
י. עשה למנען - לאה. יא. לדוד אליך - רחל. יב. אליך ה' נשאתי - יעקב.

שער הפונות המבואר

עיונים בארבע ההוספות שבתפילת העמידה

המאמר שלפנינו [עד דיבור המתחיל בליל ראש השנה] הוא מן הדרושים המעטים שיש בידינו ממה שכתב אותם האר"י ז"ל בעצמו, ואשר העתיקם מהרח"ו בשער כתבי מורי, ועל כן סגנון

הלשון שונה, כי בשאר כתבי מהרח"ו יש בהם תוספת של ביאורים מפורטים יותר, שהם מתוך כל אותם הגילויים הנפלאים שהיו לאר"י ז"ל משעלה לארץ ישראל בשנותיו האחרונות, מה שלא נעשה כן בכתבים הראשונים.

מקורות וציונים

וכו'. ע"כ. וכן כתב לפרש בשו"ת מנחת אלעזר (ח"א סימן יא).

אלא שלא נזכרו כאן איזה תחינות היו בכלל מנהג בני ספרד בדורו של האר"י ז"ל, או מפני שהסידורים נפוצים ביד כל אדם, או מפני שכבר ידוע ומפורסם אלו תחינות נהגו לומר, ואלו לא נהגו לאמרם למרות שהם כתובים בסידורים. וראה עוד במדור ביאורים ועיונים שהובא מפרי עץ חיים ומסידור הרש"ש שיש בסדר הסליחות י"ב תחינות נגד י"ב פרצופי האצילות.

הקבלה, וז"ל: ובראשונה אכתוב ענין אחד שאמר לי מורי ז"ל בענין הפזמונים והפיוטים שתקנו האחרונים. דע לך כי מורי ז"ל לא היה אומר שום פזמון ושום פיוט ובקשה מאלו שסדרו האחרונים וכו', לפי שאלו האחרונים לא ידעו דרכי הקבלה ואינם יודעים מה שאומרים, וטועים בסדר דיבורם בלי ידיעה כלל וכו', אבל היה אומר התפלות והבקשות ופזמונים שתקנו הראשונים וכו', לפי שכל אלו הראשונים תקנו דבריהם על פי חכמת האמת, והיו יודעים מה שתקנו

ביאורים ועיונים

ובהקדמת הידיו בסידור הרש"ש ובכוונת המלקות) שכאשר האדם חוטא גורם שהחסדים העליונים המתפשטים בזעיר אנפין חוזרים למעלה תוך היסוד דבינה ואינם מאירים למטה בחזה [שהוא מקום גילוי החסדים] דזעיר אנפין, ועל ידי הכאת יד ימינו על הלב מונענו החסדים ממקומם ושוורשם העליון ומורידם במקום החזה דזעיר אנפין, וסוד היד הימנית הם סוד החסדים העליונים בשורשם העליון בארץ, וגם רומז ליד ימין של כללות האצילות שהוא בחינת פרצוף אבא. הרי שכונת הידיו הוא גם בכללות האצילות וגם בפרטות פרצוף זעיר דאצילות, ועיקרו הוא החזרת החסדים להתפשט במקומם, ולפי זה יבואר שכל כוונת הסליחות היא להמשיך החסדים בפרטי הפרצופים השונים של פרצוף זעיר אנפין דאצילות.

וראה בעץ חיים (שער מד פ"ד) שבפרצופי הנוקבא דזעיר אנפין דכללות האצילות יש עשרה כלים פנימיים אמצעיים וחיצוניים, ונמצא שהם שלושים כלים, ויש להעיר על זה שהרי בסדר האותיות אין אלא כ"ז אותיות, אמנם לפי מה שנתבאר שהכל בפרטות פרצוף זעיר אנפין יש לומר שמטעם זה לעולם רמזתם רק בכ"ז אותיות.

ובסידור הרש"ש (שם) נוספה עוד כוונה על גבי התחינה אבינו אב הרחמן הושיענו למען שמך, וכתוב עליה: ס"א אלפ"א בית"א זו היא ביעקב, והיא מסודרת לפי אותיות א' עד י', כנגד פרצוף פנימי בלבד, ושם באות י' כתוב שהוא נגד מלכות דיעקב. ואפשר שכיון שיש בתחינה זו רק עשר פרטי תחינות לכן עשו רמז בה לעשר ספירות. **וראוי** לציין שמקור הדברים של י"ב תחינות נגד י"ב פרצופי אצילות, אינו נמצא בפר עץ חיים שבעריכת רבי מאיר פאפירש (דפוס תקמ"ה), אלא הם מדפוס תקמ"ב שלא נודע אם הוא מהרב ז"ל, ומשם הועתק בדפוס דובראווא.

ומאידך ראה בעולת תמיד (שער נפילת אפים) שכתב כוונה נוספת, וז"ל: אנשי אמונה אבדו הם אותיות ישרות א"ב ג"ד, הם כנגד חסד. תמהנו וכו' הם תשר"ק, גבורה. אל תעש עמנו כלה וכו' בסדר א"ת ב"ש כנגד תפארת שהם ישר והפוך, וכן סדר שם ע"ב. ע"כ. ובסידור הרש"ש לא הזכיר כוונה זו, וכמו שהעיר בפתח עינים.

דפרצוף אמצעי, והמאות שהן האותיות ק' עד ת' עם הסופיות לפי סדר קסוף"ן הן בתשע ספירות דפרצוף חיצון, והוא על סדר חלוקת האותיות הנזכרת בעץ חיים (שער כד פה).

ומן הסדר הנזכר הובא גם בכוונת הידיו ונפילת אפים וסליחות של שני וחמישי, לפי הסדר: וידוי - אבא עילאה, נפילת אפים [במזמור לדוד אליך] - רחל, אנשי אמונה - נוקבא דעתיק, תמהנו - דכורא דארץ אנפין, ואל תעש - נוקבא דארץ אנפין. והנה סדר התחינות אינו כסדר הפרצופים המסודרים בסליחות של אלול, וכיון שאלו הכוונות הועתקו מסדר הסליחות של אלול, משמע לכאורה שיש איזה טעם מדוע כל תחינה היא נגד אותו פרצוף בדווקא, שאם לא כן לא היה ראוי לכיון בכל ימות החול שלא לפי סדרם. וכן הוא בסליחות בני ספרד ליום הכיפורים שבחלקו אינו על סדר הסליחות של אלול, ובכל זאת כתוב בסידור הרש"ש על כל אחת מי"ב התחינות שהוא נגד אותו הפרצוף הנזכר עליו בסליחות של אלול.

ובביאור ענין י"ב הפרצופים הנזכר על דרך מה שנתבאר בהקדמת רחובות הנהר (ז ע"ד) שהם חלוקה פרטית של פרצופי האצילות, דהיינו ששה פרצופים בצד מ"ה דכורא דאצילות וששה פרצופים בצד ב"ן נוקבא דאצילות, ולפי זה פרצופי ישראל ולא הנזכרים הם ו"ק דמ"ה וו"ק דב"ן, ופרצופי יעקב ורחל הנזכרים הם מלכות דמ"ה ומלכות דב"ן, ואין הכוונה לפרצופי יעקב ולא הנזכרים שנעשו מאחוריים דאבא ואימא דנפלו, כי אלו אינם מן הפרצופים העיקריים דאצילות [וכן על דרך הנזכר אין הכוונה לפרצופי יעקב ורחל הקטנים שנעשו מעטרת היסודות דו"ק דמ"ה וו"ק דב"ן].

ועוד אפשר לומר שכונת הסליחות הם ב"ב פרצופים פרטיים של פרצוף זעיר אנפין דאצילות כמו שנתבאר בהקדמת רחובות הנהר (ח ע"א), וז"ל: וזה הכלל [של החלוקה לי"ב פרצופים] הוא בכל עשר ספירות **דכל פרצוף**, שמתחלקים לי"ד פרצופים כנזכר לעיל, על דרך סדר המתחלקות י"ד פרצופים בעשר ספירות דכללות כל עולם האצילות וכו'.

וביאור הענין הוא על פי מה שכתוב בכוונת הידיו (שער הכוונות